

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akınafaribar faragha zui. Egha akınafarir 4 plan kaba, da Iesusın akar aghuim miğia, egha dughiar Iesus nguazimın ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akınafarim, a Maria Iesus batezir dughiamın otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimın tu. Egha a ua mozimın dikavigha, uan adarazi ategha Godın Nguibamın ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anakakaghasa, a kamakın, Iesus bizir God fomıra dikirizir akamın dagh amigha gıfa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimın da osirizi, da iti. God akam akırigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akınafarir kam kamaghın en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akınafarir otevir avıravırir mabar, akaba kamaghın en miğia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miğirigiar Godın akam niğha izir gumaziba fomıra mikemezir akabar miraram otogha gıfa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akınafarim a miğei, a God Bizibar Ativamin Dughiam miğei. God kamaghın ifonge, Iesusın ingangarimın a bar gumazamizibar atirivimın

ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Ezi Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7in iti, ezi akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasas, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuimin gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus dughiar abuananamın bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghın ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ginighnisi. (Mt. 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1-4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Krais Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit

Abrahamın ovavim. ² Abraham Aisakın afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningın amebam Tamar. Ezi Peres Hesronın afeziam, Ezi Hezron, Ramın afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonın afeziam; Ezi Nason Salmonın afeziam. ⁵ Ezi Salmon Boasın afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetın afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitın afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonın afeziam, an amebam Urian amuim.† ⁷ Ezi Solomon Rehoboamın afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. ⁸ Ezi Asa Jehosafatın afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. ⁹ Ezi Usia Jotamın afeziam. Ezi Jotam Ahasın afeziam. Ezi Ahas Heskian afeziam. ¹⁰ Ezi Heskia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonın afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. ¹¹ Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelba ghua Babilonın kalabusın ghue.

¹² Ezi me Babilonın kalabusın ghuezi, gın Jehoiakin Sealtielın afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. ¹³ Ezi Serubabel Abiutın afeziam. Ezi Abiut Eliakimın afeziam. Ezi Eliakim Asorın

* **1:2:** (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin ikizir 12 plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24 † **1:6:** (1:6) Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanın amizimning. Rut, a Moabın amizim. Betseba Solomonın amebam uabıra Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititın gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:12:** Esr 3:2

afeziam. ¹⁴ Ezi Asor Sadokın afeziam. Ezi Sadok Akimın afeziam. Ezi Akim Eliutın afeziam. ¹⁵ Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanın afeziam. Ezi Matan Jekopın afeziam. ¹⁶ Ezi Jekop Josepın afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Krais a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim. ¹⁷ Kamaghın Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitın dughiamın tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitın dughiamın ikegha ghua dughiar Israelba Babilonın nguibamın Kalabusın ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusın ikezimın ikegha ghua God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, Kraisın dughiamın tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

*Maria Krais Iesus bate, a God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Krais Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Mısevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepın ikiasa a ginaba. Egha aning tıghar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati. ¹⁹ Ezima Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghraghasa nıghnısi. An azenimın Maria aghumsızim a danıngan aghua. ²⁰ Egha a kamaghın nıghnıgha itima Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a mıgei, “Josep, ni Devitın ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godın Duam da ize. ²¹ An otarim bateghtima, eghti a uan

gumazamizibar arazir kuraba gın amadagh men akurvagham. Kamaghın nı ziam Iesus a datıgh.”‡

²² Arazir kabanagh kamaghın otiva, egha Godın akam inıgha izir gumazir mamın mıgırıgıamın mıraram otifi. ²³ A kamagh mikeme, “Amizir gumazitam ko akuizir puvatızim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darıgham, ziar kamın mıngarım kara, ‘God e ko iti.’ ” ²⁴ Ezi Josep daguraguımın dikavıgha, Ekıamın ensel irebamın aven a mikemezi moghın, ghua Maria inıgha an iti. ²⁵ A poroghamıba uari ısava akuir arazitam Maria gamızir puvatıgha, ghua an otarım bate. Ezi a ziam Iesus a isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumazıba Iesus bagha ize

¹ Maria Dıstrıgh Judıan aven itir nguıbam Betlehemın Iesus bate. Dughıar kamın Herot, Atrıvımın iti. Amebam Iesus batezıma fofozir gumazir maba aruem anadı naghın ikegha Jerusalemın ize.* ² Egha me kamaghın azai, “Borır Judabar Atrıvımın ikıamım, amebam a batezi a managh iti? E an gun mıgeır mikovezım aruem anadı naghın an ganıgha an zıam fasa ızı.” ³ Ezi Herot akar kam baregha an dıghorım a bıra. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghın

‡ **1:21:** (1:21) Zıam Iesus Hıbrun akamın bar roghıra mıgırıgıar kam, “Ekıam, a gumazamızıba ua me inıamın gumazım.” Zıam Iesus Grıghın akam. Me Hıbrun akam Iesus, Josua a garısı. **1:23:** Aıs 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 * **2:1:** (2:1) Atrıvım Herot Judıa ko Judıan boroghın itır dıstrıgh bar gari. Herot Atrıvımın ikıa, uaghan Romın Atrıvır Ekıam Sısarın apemın iti. **2:2:** Num 24:17

ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghin men azai, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” ⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehemin, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirim kamaghin iti,

⁶ ‘Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti. Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti,
 nin aven atrivir ekiatam azenim giram,
 egh a nan gumazamiziba Israelbagh ativagham.’ ”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimin apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehemin me amadagha kamaghin me migei, “Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.† ¹⁰ Me mikovezimin ganigha bar akonge. ¹¹ Egha me dipenimin aven ghua borim bato, a uan amebam Maria ko. Me tevibar pirigha

2:6: Mai 5:2, Jo 7:42 † **2:9:** (2:9) Betlehem a Jerusalem in saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46

avigha ghuaghira borimın ziam fe. Egha me uan mıtarıba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarım gamı. Me gol ko mughuriar aghuım itir borem ko avir mıgharır muguriar aghuım gamım da isava a ganıngı.

¹² Ezi God irebamın me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazımın uamategha uan nguıbamın ghue.

Josep ko Maria borım inigha Isipın zui

¹³ Fofozir gumazıba ghuezıma Ekıamın enselin mam irebamın Josep batogha a mıgıa ghaze, “Nı dikavigh borım inıva an amebam sara inıghıva ia arı Isipın mangı. Herot borım bagh ruıva amisueghti an aremeghasa. Kamaghın amızı ia mangı maghıra iki mangıti, dughiar kı ua nı mıkimamım.” ¹⁴ Ezıma Josep dikavigha borım isa an amebam inigha me dimagarır kamra Isipın ghue. ¹⁵ Egha Josep Isipın ikia ghua, dughiar Herot ovengezım. Arazır kabanagh otıva Ekıamın akam inigha ızır gumazır mamın akatorımın mıkemezır mıgırıgıabar mın otıfi. A kamaghın mıkeme, “Nan Otarım Isipın itıma kı an diazıma a ize.”

Atrıvım Herot mıkemezıma, me borır avırıbar soghezıma da ariaghıre

¹⁶ Ezi Herot garıma, fofozır gumazır aruem anadı naghın izezıba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan mıdorozır gumazıba amadagha, mıgırıgıar gavgavım me ganıga, me amadıma me ghua, Betlehem koma an boroghın itır nguıbaba bar dar ghua borır otarır azenır pumuning ko an apengan itıba, me mısozıma me ariaghıre. Kar

ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. ¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze, ¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi. An navir amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.” ²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu.‡ ²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

2:18: Stt 35:19, Jer 31:15 **2:20:** Kis 4:19 ‡ **2:22:** (2:22) Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45

3

*Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, akam akuri
(Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)*

¹ Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamnaghin amizi, ia navibagh iragh.”* ³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

⁴ Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.† ⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalemın nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanın danganimin ikegha, bar a bagha zui. ⁶ Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷ Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a kamnaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? ⁸ Ia navim girazir arazibar amu.

3:1: Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15

* **3:2:** (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 † **3:4:** (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10

⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam 'E Abrahamin ovaviba.' Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ "Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui. ¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!" ¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir araziba dar gin tighti, da otivam." Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a

3:9: Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33

garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera. ¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghoru (Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamın Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa danganir gumaziba itir puvatizimin ghu. ² Ezi Iesus 40 plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. ³ Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin rubuzibar min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.’ ”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa. ⁶ Egha Satan a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikintima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.’ Kamaghin ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh uabi ekunigh.”

3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim ua kamaghin miġia ghaze, ‘Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin niġhnizimin ġin mangan marki.’ ”

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua miġhsiar bar pin itir mamın ghua nguazir kamın kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, ⁹ “Ni tevemning apirigh nan ziam feġhtima, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

¹⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh miġei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’ ”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

Iesus Galilin Distrighin ingari

(Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)

¹² Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. ¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.* ¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, ¹⁵ “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghira itir danganim ko Jordanin dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin

4:7: Lo 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:13:** Jo 2:12 * **4:13:** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti.

nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemın aven itiba, me angazangarir ekiamın gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemın aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri

(Sapta 4:17-9:34)

*Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gın zui
(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)*

¹⁷ Dughiar kamın Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghın amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin dipar dadarimın ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gın izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghın gumaziba iniam.” ²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gın zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningın api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botın mamın iti. Men iveba dighoraghrezi, me dar toribar kiri. Ezima Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusın gın zui.

4:16: Ais 42:7, Lu 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28

*Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)*

²³ Ezi Iesus Galilin Distrigh bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akura, men arimariaba akirava men mikarzaribar itir bizir osimtiziba a uaghan da gefi.

²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezima gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghreziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.† ²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin itir darasi ko Distrigh Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrigh, ko Jordanin vongin itir danganimin itiba me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima a mighsiar mamın anabogha, egha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

*Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)*

4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:24:** Mk 6:55 † **4:24:** (4:24) Judan Nguibam Romın gavmanın apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romın Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 * **5:1:** (5:1) Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20in gan.)

2 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze,[†] 3 “Ia Godin damazimin ia fo ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh. 4 Ia datirighin azia itir gumaziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh. 5 Ia gumazir uan gavgaviba ko ziaba fer puvatiziba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh. 6 Ia gumazir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham. Kamaghin ian naviba deragh. 7 Ia gumazir apangkuvim igharazibar itiba, God ian apangkuvam. Kamaghin ian naviba deragh. 8 Ia gumazamizir navir averiar zueziba, ia Godin ganam. Kamaghin ian naviba deragh. 9 Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba, me ‘Godin Boriba’ ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh. 10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha

† 5:2: (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5 pla akuni, sapta 5-7in itir migirigiar ruarim a 5 plan kabar faragha otifi, ezi 4 pla ikiavira iti. Akar sapta 5-7in itiba a mighsiar mamn ikia da akuni. 5:3: Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 5:4: Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 5:5: Sng 37:11, Ais 29:19 5:6: Ais 55:1-2, 65:13 5:7: Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 5:8: Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 5:9: Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 5:10: 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14

osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iananam. Kamaghin ian naviba deragh. ¹¹ Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza arazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh. ¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

*Ia amangsizim ko angazangarimin min iti
(Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)*

¹³ Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumazimiza bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam. ¹⁴ Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiar mam mighsiamin iki modoghan kogham. ¹⁵ Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazir dipenimin itiba bar me gisiragham. ¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isightima, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

5:11: Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua miġia ghaze, “Ia kamaghin niġniġhan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸ Ki bar guizbangira ia miġei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogham, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osirizir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamın kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazi men sure damuva, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamın an ziam bar ġin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar ġin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar ġin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin ki ia miġei, ia Godin ifongiamın ġin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim miġei

(Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Ia miġirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha ġifa egha dagh

5:17: Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24

16:17, 21:33

5:19: Je 2:10

5:20: Ro 9:31, 10:3

20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17

5:18: Lu

5:21: Kis

fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtızim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir danganimin dar atigh. Eghıva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Egh nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtızir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisın agharım datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangıra ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomıra ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi,

5:22: Je 1:19, 1 Jo 3:15 5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 5:24: Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 5:25: Mt 6:14-15, 18:34-35 5:27: Kis 20:14, Lo 5:18 5:28: 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14

nî poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamîn aven, a ko a gamigha gîfa.

²⁹ “Eghtî nîn damazir guvimîn itim nî gamî, nî arazir kuram damightî, anesigh a makunigh. Kamaghîn dera, nîn mikarzitam dutughtî, nî arazir kuratam damighan kogham. Puvatightîma, me nîn mikarzim bar a isîva helin anekunigham.

³⁰ Eghtî nîn dafarir guvim nî damutî nî arazir kuratam damightî, nî anetugh a makunigh. Kamaghîn dera, nîn mikarzitam dutugh deragham, egh nî arazir kuratam damuan kogham. Puvatightîma, me nîn mikarzim bar a isî helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghraghan kogham

(Matyu 19:9 ko Mak 10:11-12 ko Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua mîgîa ghaze, “Me fomîra kamaghîn mîgei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsî, an a bagh akînafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezî kî kamaghîn ia mîgei, Gumazir manam uan amuimîn garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatîzî a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gamî. Eghtî amizir kam gumazir igharazitamîn ikîam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamî. Eghtî gumazitam amizir pam ataghizimîn ikîva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gamî.”

5:29: Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43

5:31: Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’

³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. ³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghbir migirigiaba.”

*Iesus ghaze, arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, eghti me uaghan an damazim

5:33: Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21

gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatham apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh. ⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam sara a daningh. ⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba atera an aku tuavir asizitamın mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angi. ⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningi. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

*Jesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)*

⁴³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’‡ ⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azang, eghti God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar, men apangkuvigham. ⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itim, ia an boribara. Guizbangira, an

5:39: Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 ‡ **5:43:** (5:43) Migirigiar uan akar gumazibara ifongeghamim Wok Pris 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23
5:45: Jop 25:3, Ef 5:1

aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. ⁴⁶ Eghti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibara dagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kam an gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami moghin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan

ivezim inigha gıfa. ³ Ia asaghasazitamin akur-
vaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti,
agharir ikiriam arazir kam gifoghan kogham.
⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti,
ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir
aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko
mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan
marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir eki-
abar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge.
Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan
ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me
uan ivezim inigha gıfa. ⁶ Egh ia God ko mikimsi,
uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh
modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian
Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia
daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar
amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin
damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar
amuam, eghti kamaghin God me baragham. ⁸ Ia
me ami moghin damuan marki. Guizbangira,
bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam
da bagh an azangsihamim, ana dagh fogha gıfa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziar uan Nguibamin itim,

6:3: Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu
18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais
1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4

- nin ziam bar zue,
 ezi arazir kuraba an saghon iti.
 10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.
 Eghti nin Nguibamin itir darasi nin ifongiamin gin
 zui moghin,
 e uaghan nguazir kamın nin ifongiamin gin
 mangam.
 11 Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e
 daning.
 12 Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi
 moghin,
 ni en arazir kuraba gin amang.
 13 Egh e ateghti, e osımtızibar aven ikıti bizitam en
 navim biraghtıma,
 e arazir kuratam damuan kogham.
 Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

14 “Guizbangıra, ia gumazamiziba ia gamir
 arazir kuraba gin amangti, ian Afeziar uan
 Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam.
 15 Ia men arazir kuraba gin amangan koghtıma,
 ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin
 amangan kogham.”

Jesus dagheba ataghrazir arazibav gei

6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 * **6:13:** (6:13) Fofozir gumazir maba miğirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, miğirigiar otevir mam uaghan vezın kamın ikiam. Miğirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13

¹⁶ Egha Iesus ua miġia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghrazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pugh-purighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia miġei, me uan ivezim inigha gifa. ¹⁷ Eghti ia dagheba ataghrazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, ¹⁸ eghti gumaziba ia dagheba ataghrazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

*Iesus biziba akumakuir arazibav gei
(Luk 12:33-34)*

¹⁹ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. ²⁰ Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da mazigh, akughran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarighiva da okemeghan kogham. ²¹ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

6:16: Ais 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:21:** Lu 12:34

Damazim a namnamın angazangarim
(Luk 11:34-36)

²² Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Damaziba, da lamın mın namnamın angazangarimın mın iti. Damazim deragham, angazangarim bar nın namnam gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam. ²³ Eghti nın damaziba ikuvigham, nın namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nın angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pırigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekıar pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekıar pumuning bagh ingaran kogham. A tavın aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghivıra iki, tav akırım a gasaragham. Ia God ko dagıaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Ia pamten biziba bagh dıghorim isiva dagh nıghnıghan markı
(Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Kamaghın amızı, ki ia miġei, ia pamten uan ikırımırım ġınıghnıghıva, kamaghın azangan markı, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan nivafızıbagh nıghnıgh mıkıman markı, inir manatam uan nivafızım avam? Gumazımın ikırımırım ti daghebagh afıra, ezi gumazımın namnam ti

inibagh afira. ²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamın itim, dagheba me ganıdi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafirazir puvati? ²⁷ Egh ian tav deraghvıra ikisi nighnigh kamaghın a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizim sua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akımarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghın otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. ²⁹ Ezi ki ia migei, fomıra Atrivim Solomon bizir bar avırıba ikiava an azuir adiarıba bar dera, egha an korotiatam akımarir kabar mın otozir puvati. ³⁰ E fo, grazıba pura bizıba, da iti, gurumın gumazıtam dar akoreghıva da ısıva avıtam mıkınıgham. Grazir kınır kabanagh God adiarıba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiarıba ia danıngam. Ia gumazamizir nighnızir gavgavir muzıarım itıba! ³¹ Kamaghın, ia pamten nighnigh mıkıman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inir manatam ikegham?’ ³² Gumazir God gifozir puvatızıba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamın itim fo, ia bizir puvatızir kaba, ia da iniam. ³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamımra kara: Ia God Bizıbagh Atıvamin Dughıam baghıvıra nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuıbar amuti, a bizir kaba ko

6:26: Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17

maba sara bar ia daningam. ³⁴ Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi

(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. ² Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ ⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, aflabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir

6:34: Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **7:1:** Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:2:** Mk 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:6:** Mt 10:14

aghuiba isi dabav kınan marki. Da pura da dikabinıgham.”

God bizir aghuiba isıva, gumazir a ko migeibar anıngam

(Luk 11:9-13)

⁷ Egha Iesus mıgıa ghua kamaghın mıgei, “İa God ko mıkim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia danıngam. Egh ia biziba bagh ruıva, ia da batıvam. Egh ia tıam gafughafughti, God ia bagh tıam kuıgham. ⁸ Gumazir Godın azaıba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruım, a biziba batıfi. Ezi gumazir itıam gafughafuzım, God a bagh akuıgham. ⁹ Eghti ia afeziaba, ian borıtam bretba bagh ian azangtıma, ia ti dagıatam a danıngam? Puvati. ¹⁰ Eghti borıtam osırıba bagh uan afeziamın azangti, a ti kuruzıtam a danıngam? Bar puvati.

¹¹ “İa afeziar arazir kurabagh amıba, ia zurara bizir bar aghuıba uan borıbagh anıdı. Egh ia kamagh deraghvıra fogh, guızbangıra ian Afeziar uan Nguıbamın itım bar akueghvıra bizir aghuıba isi gumazir a ko mıgeibar anıngam.

¹² “Kamaghın, ia arazir aghuir ıgharaz darazi me ia damuasa ia ifongezıba, ia arazir kabara me damu. Mıgırıgıar kaba, Moses Osırızir Arazıba ko Godın akam inıgha ızir gumazıbar osızırıba, dagh ısın tu.”

7:7: Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5

*Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia tiar akar asuvazim in aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizim in zui. Ezi nguibar kam in zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴ Ezi nguibar aghuim in zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamagh in amizi, ia tiar akar asuvazim in aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan

(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)

¹⁵ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan. Me ia gifarsi miġirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar m in ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar m in sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba. Gumaziba ter ataghataritam in wain in ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti figh in ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarim in, da isi? Bar puvati. ¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir

7:13: Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:18:** Lu 6:43

aghuitam bateghan kogham. ¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰ Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba. ²¹ Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir 'Ekiam, Ekiam' na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ²² Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, 'Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.' Egh mikim suam, 'E nin ziamin duar kuraba batoke,' egh mikim suam, 'E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.' ²³ Eghti ki Dughiar kamın bighvira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' ”

Dipenir ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)

²⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. ²⁵ Ezi amozim izima, aperiaam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a muna-madi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin

7:19: Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48

amizi, a irizir puvati. ²⁶ Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore. ²⁷ Ezi amozim izima aperiau otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.” ²⁸ Iesus migirigiar kabav mikemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. ²⁹ Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mamın min men sure gami.

8

Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera (Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)

¹ Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.* ² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.”† ³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kamın lepan arimariam zuamira anetaghizima

7:29: Jo 7:46 * **8:1:** (8:1) Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 † **8:2:** (8:2) Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantima an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14in gan.

gumazim ua dera.‡ ⁴ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamın gun mikıman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimın akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godın ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

Iesus midorozir gumazimın ingangarir gumazimın arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamın aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze, ⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimın iti. An soroghafariba bar ariaghıre, ezi a mızazir kuram barasi.” ⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.” ⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam Iesusın akam ikaragha a miġia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimın aven izam? Marki. Ni pura mikımtima, nan ingangarir gumazim deragham. ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me miġei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikımam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikım suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha

‡ **8:3:** (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitima ni an suiragh, ni uaghan Godın damazimın mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godın damazimın mizezir puvati. A gumazimın arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:5:** Jo 4:47

kî fo, nî mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.”¹⁰ Ezi Iesus miġirġiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazibav ġia ghaze, “Kî bar ġuizbangira ia miġei, kî Israelin aven kamaghin niġhnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.

¹¹ “Kî ia miġei, gumazamizir avirim uan nguibabar aruem anadir danganim ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izi Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam.¹² Egh God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darazi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiiva arangiiva atariba kuskugh danganir kamîn ikiam.”¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam miġia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni niġhnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamîn ingangarir gumazim ua dera.

*Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera
(Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)*

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim ġirġhav iti.¹⁵ Ezi Iesus an dafarim suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

8:10: Mt 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:14:** Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuam-aghe

(Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamın gumazamiziba ataghrasi. Ezi Iesus arımarıaba itir gumazamiziba bar men arımarıaba agıfa. ¹⁷ Godın akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi e bativir arımarıaba ko mızaziba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabın gın mangamin arazibav gei

(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anakufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipam giregh vongın mangam.” ¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghın Iesus miği, “Tisa, ni danganir manamın mangam, ki uaghan ni ko mangam.” ²⁰ Ezi Iesus a miğia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarım danganir dakuamiba pu-vati.” ²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusın suren gumazim, a kamaghın Iesus miği, “Ekiam, ni faragh na amamangatightıma, ki mangı uan afeziam mozim dafaka.” ²² Ezi Iesus a miğia ghaze, “Marki. Ni nan gın izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

8:16: Mk 1:32, Lu 4:40-41
9:57-58

8:20: 2 Ko 8:9

8:17: Ais 53:4, 1 Pi 2:24

8:21: 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25

8:19: Lu

*Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)*

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba agaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!” ²⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazima, dipam uam amiraghiri. ²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

*Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)*

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin ongarir dadarimin vongin itimin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti. ³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batosi, kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus me miġia ghaze, “Ia mangi.” Ezi ma duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekjar kam puv ara ghua davarir kurar mamın ghuaghira dipam apa bar ariaghire. ³³ Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamın otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghın amizi, nguibar ekjar kamın itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamın mangi.

9

Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi, a ua dera

(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongın itimın ghua uan nguibamın oto.

² Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamın iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghın arimariar gumazir kam miġei, “Nan borim, nın navim bar amiragh iki. Ki nın arazir kuraba ġin amada.” ³ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusın miġirigiar kam baregha kamagh uariv ġia ghaze, “Gumazir kam Godın danganim inigha kamaghın miġei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha ġivagha kamaghın me miġei, “Ia tizim bagha nighnizir

kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? ⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ⁶ Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Iesus kamaghin mikemegha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!” ⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu. ⁸ Ezima gumazamiziba arazir kamın ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, “Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi.”

*Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)*

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.* ¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba

9:5: Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 * **9:10:** (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim.

isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

¹² Ezi Iesus miğiriğiar kam baregha kamaghin me miğei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ¹³ Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fofozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati. Nan ifongiamra kara, ia arazir aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me miğia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

*Iesus dagheba ataghrazir arazim miğei
(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)*

¹⁴ Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Manmaghin amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?” ¹⁵ Ezi Iesus kamaghin me miğei, “Ia nighnigh. Gumazitam amuimin ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghraghan kogham. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi,

† **9:11:** (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men miğiriğiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15

gumazir kamın aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamın me dagheba ataghragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avızir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gın korotiar kam rueghtıma, inir avızir korotiar bibizim apırizim akuvaghıva korotiar ghurim bar anebigham. ¹⁷ Eghti gumazitam wainın igiam inigh, a isıva asızir inir misevir ghuritam agurighan kogham. A kamaghın damightıma, wainın dipam gın buva anangva asızir inir ghurir kam abighti, wainın dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asızir inim virara ikuvigham. Kamaghın me wainın igiam isa asızir inir igiabaram azui, eghti aning virara deraghvira ikiam.”[‡]

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamın arımarıam agıfa

(Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi Iesus Jonın suren gumazıba ko mıgiavıra itıma, gumazir dapanir ekiar mam ıza Iesusın boroghın tevemning apırigha kamaghın a mıgei, “Nan guivim datırighrama areme, ezi nı ızı uan dafarım a datıghtıma a ua dikavigham.” ¹⁹ Ezi Iesus dikavigha an gın zuıma, an suren gumazıba a ko zui.

[‡] **9:17:** (9:17) Judaba asızir memeba misoghava dar inıba isava dar dipav kivızıbagh amı, egh me da inigh wainın dipabar aghuam. Wainın ovızıba, me igiamra da mırmırighıva, da isıva wainın misevıbar aghuam, egh aneteghti a dughıatabar ikegham. Egh wain, onaganım itır dipamın otogham. Wain memen inir kamın aven iki buv mangı, egh memen inir ghurım abıgham. Me wainın misevir bar igiam a gurıghtı, wain deravıra iki, egh inir igiam abıghan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42

²⁰ Ezi ma amizir mam, a 12 plan azenibar, zurara ghuzim bati. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. ²¹ A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.” ²² Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin, nin arimariam gifa.” Dughiar kamra, amizir kamın arimariam gifa.

²³ Ezi Iesus ghua gumazir dapanir ekier kamın dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighthabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. ²⁴ Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi. ²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. ²⁶ Ezi Iesus amizir bizir kamın eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” § ²⁸ A ghua dipenimin aven

9:20: Mk 5:25, Lu 8:43

9:21: Mt 14:36

9:24: Jo 11:11

9:27: Mt 15:22, 20:29-34 § **9:27:** (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelba gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.”

ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningin azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.” ²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.” ³⁰ Ezi aningin damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aningin migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.” ³¹ Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamın gun bar distrighin kamın itir gumazamizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.” ³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimın gavgavimın duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi.

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko migeir dipenibar

9:29: Mt 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:33:** Mk 2:12

9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39,

Lu 4:44

aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatizir moghin iti. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin, ia azenir kamın ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10

12 plan suren gumazibar ziaba (Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

¹ Ezi Iesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghiva arimariar gumazamizibar itibar akiramin gavgavim me ganingi. ² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Ko Jems, Sebedin otarim, ko an dozim Jon, ³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

9:36: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1

*Iesus ingangarim isa, 12 plan aposelbagh anidi
(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)*

⁵ Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.* ⁶ Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh mangi. ⁷ Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.’ ⁸ Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inimiz ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ “Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. ¹⁰ Ia daruamin dughibar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamın angsiva, ia deraghvira azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir

10:5: Ap 13:46 * **10:5:** (10:5) Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18

kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamim. ¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’ ¹³ Egh gumazamizir dipenir kamın itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. ¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghamim, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.† ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, God gumazamizibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumazamizir nguibar kamın itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh inizimin osimtizim bar a gafiragham.”

Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)

¹⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia oragh, ki sip-sipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bun-babar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. ¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir

10:12: Lu 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 † **10:14:** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamizibagan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:17:** Mt 24:9

dipenibar ia fozorogham. ¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekiar kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim. ¹⁹ Egh me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, 'E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagham?' Puvati. God uabi dughiar kamin ia mikimamin akaba ia daningam. ²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ "Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam. ²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuanamin otoghamiba, God men akurvagham. ²³ Egh gumazamiziba nguibar ekiar mamın pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimin angı. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan koghtima Gumazibar Otaram uamategham.

²⁴ "Suren gumazitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazitam uan gumazir ekiam

10:18: Ap 25:23, 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20

gafiraghan kogham. ²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul a isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazi darigham.”‡

Gumaziba Godrama atiatingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumaziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Bizir mogomebar aven ikeziba, bar azenim giram. Eghti migirigiar aven ikeziba, gumaziba bar dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim. ²⁸ Ia gumazir nannar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva avimin aning gasighasighamin gavgavim iti. ²⁹ Ia fo, gumaziba kuarazir dozir pumuning wan toean virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. ³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo. ³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia

10:25: Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 ‡ **10:25:** (10:25) Ziam Belselbul, a Satanin ziar mam. Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14
10:30: Lu 21:18, Ap 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12

kuarazir dozir kabar mın itir puvati. Ia Godın damazımın bar ekevegħa dagħ afıra.”

*E İesusın adarazir ikıva aghumsıghan kogħam
(Luk 12:8-9)*

³² Ezi İesus mıgıa ghua ghaze, “Gumazir manam gumazamizıbar damazımın ghaze, a nan anav, eghtı kı uaghan uan Afeziar uan Nguıbamın itımın damazımın mıkim suam, gumazir kam a nan anav. ³³ Eghtı gumazıtam gumazamizıbar damazımın mıkim suam, a nan anav puvati, eghtı kı uaghan uan Afeziar uan Nguıbamın itımın damazımın mıkim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

*Ia İesus bar a gifuegh, faragh anetıgh
(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)*

³⁴ Ezi İesus mıgıa ghua kamaghın mıgei, “İa nıghnıgha ghaze, kı navır vamıran arazım inıgha, nguazır kamın ize. Ezi ia kamaghın nıghnıghan markı. Kı adarıba ko mıdorozıba gıvasa izezir puvati. Puvati. Kı mıdorozır sabam inıgha ize. ³⁵ Kı bizır kam bagħa ize, kı gumazım damutı, a uan afeziamın apanımın ikıam. Eghtı guıvım uan amebamın apanımın ikıam, eghtı amızır pamın itım uan ıvozır amebamın apanımın ikıam. ³⁶ Gumazımın anababa uarı, an apanım ikıva, an ikuvıgham.

³⁷ “Gumazır manam uan afeziam ko amebam bar anıng gifongegħa, faragħa anıng arıgha, egħa

10:32: Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26

na isa ġin arigha, a guizbangira nan namakam puvati. Egha gumazir manam uan otarim o guivim bar aning ġifongegha, faragha aning arigha, egha na isa ġin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Egh gumazir manam uan ter ighuvir an ovengamim a ġisaghpugha nan ġin zuir puvati, a nan namakam puvati. § ³⁹ Ezi gumazir manam deravira uan ikirimirim anekiriva, gumazir kam ġin ikian kogham. Eghti gumazir manam na bagha niġnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam
(Mak 9:41)

⁴⁰ Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “Gumazir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na in-izim, a Godin na amadazi ki izezim a ini. ⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kam in akua uan dipenim in ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam,

10:38: Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 § **10:38:** (10:38) Rom in gavman, nguibar gumazir iġharaziba koma pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim ġisaghpugh mangi danganir me misevizim in otoġham. Iesus akar isin zuir kam in uan suren gumazibav ġia ghaze, tina guizbangira an suren gumazim in otivsi va uaghan ovengamin niġnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8

ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamın akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a danigam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam, ⁵ Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir

lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.* ⁶ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaimin ganasa ghue? Puvati. ⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. ⁹ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akınafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ¹¹ Ki guizbangira ia migei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazimin itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikia ziaba bar puvatizim, a bar Jon gafira.

¹² “Jon Gumaziba Ruer Gumazimin dughiamın ikegha iza datirighın, gumazir kuraba God Biz-

* **11:5:** (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghimim dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4ın gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31

11:7: Mt 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28

ibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.† ¹³ Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. ¹⁴ Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, ‘Godin akam inigha izir gumazim Elaiza izam,’ kar a Jon baghavira migei. ¹⁵ Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁶ “Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

¹⁷ ‘E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

¹⁸ Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ¹⁹ Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a daghaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko

† **11:12:** (11:12) Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam.

11:14: Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35

iti.’ Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham

(Luk 10:13-15)

²⁰ Iesus nguibar ekia mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamın nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze, ²¹ “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ²² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodomın nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham.”

*Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Egha dughiar kamın İesus kamaghın miġei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko niġhnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar mın itir gumazibar aka. Kamaghın ki ni minabi. ²⁶ Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamın kamaghın ami.”

²⁷ Egha İesus ua kamagh miġei, “Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸ Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osımtızir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia danıngam. ²⁹ Ia na da fofozim iniva nan miġiriġiabar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningın tuemning gatizima aning uaning inıgha ingangarim gami moghın, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamın aven uabi dikabiragha, egha ki gumazibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arızim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati.”

12

11:25: 1 Ko 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3

Farisiba Sabatın dughiam bagha Iesus adoghadosi

(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatın dughiar mamın uan suren gumaziba ko, raızın mın garir dagher mam wit, an azenir ekiamın torimın zui. An suren gumaziba mıtiriam men azima, me witın ovızir maba kuara da api. ² Ezi Farisiba men ganıgha kamaghın Iesus mıgei, “Ni gan, arazir nın suren gumaziba amim, en Judabar Araziba ghaze, me Sabatın dughiamın dar amuan kogham.”* ³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “İa ti Devit fomıra amizir arazımın eghaghanımın ganızir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mıtiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godın Averpenimın aven ghua me ofa damuasa atızir bret inıgha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretın kam raman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretın kam ramam. ⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganızir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godın Dıpenimın aven Sabatın me ingaram. Me ingara, egha Godın damazim arazir kuraba puvati. ⁶ Ezi ki ia mıgei, bizir Godın Dıpenimı gafirazim a kagh iti. ⁷ Egha Godın Akınafarımın aven itir mıgırıgiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim

12:1: Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 * **12:2:** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatın ingangaribar amuasa Judabar anogrosi. Me Sabatın damuan koghamın ingangarir mam, a dagher andıziba iniamın ingangarım. Ni, Kisim Bek 34:21ın gan. Farisiba ghaze, Iesusın suren gumaziba arazir kamın gın zuir puvati. **12:4:** Wkp 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13

gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha ia pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. ⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizima a dera
(Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko miğeir dipenimın aven ghu. ¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghın an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghın miğei? E Sabatin dughiamın gumazibar arimariabar akiram, o puvatigham?” ¹¹ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Ian tongın itir gumazitam, a sipsipın mam ikitima, egh Sabatin dughiamın sipsipın kam mozitamın magirightima, eghti a ti mangi uam anesigham, o? ¹² E fo, gumazimın ikirimirim sipsipın ikirimirim bar a gafira! Kamaghın amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamın gumazibar akurvaghām.” ¹³ Egha a gumazir kam miğei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemın mın, ua dera. ¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko miğeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba

12:10: Lu 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53

huri.†

Jesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. ¹⁶ Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam. ¹⁷ A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

¹⁸ “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹ Gumazir kam atar dagarvaghan kogham.

Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

²⁰ Egh ighurunir gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar dipirighan kogham,
egha lamın pamtem isir puvatizim, an anemungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar amutima

† **12:14:** (12:14) Farisiba ghaze, arimariaba agevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agevi, kamaghin me a baseme, egha a misueghasa tuaviba buri. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12

da bar azenim giramin dughiam otogham.

²¹ Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim an ikiva uarir akurvaghsiva a mizuam ikiam.”

*Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimin ingari
(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)*

²² Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizima a deragha ua migia egha uaghan gari. ²³ Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?” ‡

²⁴ Ezi Farisiba mighirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, ezi a gavgavir kamın duar kuraba batosi.” §

²⁵ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamagh me migei, “Kantrin tamın gumaziba uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamira itir darazi o nguibar vamira itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham. ²⁶ Eghti kamaghira e fo, Satan uabi uabi batoghiva, an adarazi uari tuiraghiva, egh a managh gavgavim inigh bizibagh ativam.

²⁷ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghın, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi

12:22: Mt 9:32-33 ‡ **12:23:** (12:23) Akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 § **12:24:** (12:24) Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23

amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na miġei. ²⁸ Eghti ki Godin Duamin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²⁹ “Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

³⁰ “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

³¹ “Kamaghin amizi, ki ia miġei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da ġin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam ġin amadaghan kogham.

³² Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam ġin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko ġin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a ġin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:29:** Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23

12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13

*Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)*

³³ Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam. ³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh miġirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir niġhniziba dar amara ian akatoribar otifi. ³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven niġhnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven niġhnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia miġei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men miġirigiar niġhniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin miġirigiabagh niġhnighiva, ni tuisigham, eghti nin miġirigiabara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

*Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)*

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus miġei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir

12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32

puvatı. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvatı. God mirakelin arazir vamıra men akagham. Godın akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mıkezımın osirir ekiar mamın navir averiamın ike. Ezi kamaghıra Gumazibar Otarim arueba ko dimagarir pumuning ko mıkezımın nguazımın aven ikiam.** ⁴¹ Eghtı God Kotın Dughiamın, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikımam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datırıghın ian tongın itir mam, a bar Jona gafıra! ⁴² Fomıra Seban Atrivir Amizim nguazir kamın saghon ikegha Solomonın fofozir aghuımın akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafıragha ian tongın iti. Kamaghın, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamın, Seban Atrivir Amizim tugh datırıghın itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikımam.”

Duar kuram uamategha ize

(Luk 11:24-26)

⁴³ Ezi İesus mıgıa ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatızir danganibar arua ikiamın danganıba buri, egha a tam batozir puvatıgha, ⁴⁴ egha uabi mıgıa ghaze, ‘Ki uamategh

** **12:40:** (12:40) Ni Jona 1:17ın gan. Godın akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun mıgıa ghaze, a ghua nguıbar ekiam Niniven ghua akam akurıma gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8

faragha ikezir dipenimın mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighın bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghıra amizim, gumamazir kurar datirighın itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

*Terara Iesusın amebam ko doziba
(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Iesus me miǵiavıra itima, an amebam ko doziba iza dipenimın azenimın ikia a ko mikımasa. ⁴⁷ Ezi gumazir mam a miǵia ghaze, “Ni gan, nın amebam ko doziba azenimın tuivighav ikia ni ko mikımasa.”* ⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” ⁴⁹ Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “İa gan! Nan amebam ko dozibara kara. ⁵⁰ Gumamazir nan Afeziar uan Nguibamın itim ifongezir arazibar ğın zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

12:45: Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 * **12:47:** (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningın (*) tongın itir miǵirıgiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir ıgharazim ğın da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11

13

*Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)*

¹ Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. ² Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti. ³ Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akurava arui.* ⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiagheriki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi. ⁹ Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir tizim ikia, akar isin zuibara migei

(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

13:2: Lu 5:1-3 * **13:3:** (13:3) Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti.

10 Ezi Iesusin suren gumaziba gın iza kamaghın an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?” 11 Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. 12 Godın akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godın akar aviribagh fogham. Eghti Godın akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham. 13 Men damaziba gara, egha me bizitamın gari puvati. Egha me oragha, me bizitamın mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tugha akar isin zuibar me migei. 14-15 Godın akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamaghın mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba kome.

Me kamaghın amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamın ganighai,
men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuighrizima me migirigiabagh
foghava
egha navibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me der-
aghai.

Me kamaghın damuan aghua,
kamaghın me zurara oraghıva,

13:12: Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26

13:13: Lo 29:4

13:14-15: Ais 6:9-10

egh deragh bizitamın mıngarım gıfoghın koghām.

Me zurara ganıva, egh deragh bizitamın ganıghan koghām.’

¹⁶ Ezi ia, ian damazıba bizıbar garı, ezi ian kuarıba akam barası. Kamaghın ia bar akongegh! ¹⁷ Ki guızbangıra ia mıgeı, fomıra Godın akam inıgha ızır gumazır avırıba ko gumazır aghuir avırıba, me ia datırıghın garır bizıbar ganamın ifongıar bar ekıam ikıa, me dar ganızır puvatı. Egha ia datırıghın orazır akar kaba, me da baraghan ifongıar bar ekıam ikıa, me tam baraghızır puvatı.”

Wıtın akar ısın zuımın mıngarım

(Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)

¹⁸ Ezi İesus mıgıa ghua ghaze, “İa datırıghın oragh, gumazım wıtın ovızıba akunızır akar ısın zuımın mıngarımra kara. ¹⁹ Gumazır God Bizıbagh Atıvamın Dughıamın akam baragha anebızır puvatızıba, me wıtın ovızır tuavım gırezıbar mın amı. Me Godın akam barazıma, Satan zuamıra ızava me oraghızır akaba me dama, da ini. ²⁰ Ezi wıtın ovızır dagıabagh ısın itır nguazım gırezıba, da gumazıba Godın akam baragha zuamıra nıghnızır gavgavım an ikıa bar akonge. ²¹ Ezi men bıba puvatı, egha dughıar bar otevimra itı. Eghtı gumazıtaba ızı Godın akam bagh pazı me damuva osımtızıba me darıghtıma, me zuamıra God ategham. ²² Ezi wıtın ovızır benır dıkonıbar tongın irezıba, kar gumazıba

Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamın osimtizibagh nighnigha, egha uaghan dagiar aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da misevir puvati. ²³ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazir kabanagh dagheba misefi, maba 100 pla, maba 60 pla, maba 30 plan oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

²⁴ Egha Iesus uam akar isin zuir mamın kamagh me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. ²⁵ Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. ²⁶ Ezi witba gin aguigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. ²⁷ Ezi azenir kamın ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’

²⁸ “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’ Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suagham?’ ²⁹ Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghın da asian marki. ³⁰ Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamın otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam, “Ia ogher kurar

kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.” ’ ’ ”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)*

³¹ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamın me miġia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anakuni. ³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamın an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

*Yisin akar isin zuim
(Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghın me miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramın ekiamın itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam ġin bar bui.”

*Iesus Godin akam akar isin zuibara anakuri
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumamazibav geir miġirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a miġirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me miġei. ³⁵ Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamagh miġia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir

dughiamin da modogha iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. ⁴¹ Gumazibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kam in ikiva arangiva atariba kuskugham.

⁴³ Eghti dughiar kamın gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamın aven iki, me aruemın mın sıgham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir izezir bar pın kozimın akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir izezir bar pın kozim isava azenimın nguazimın aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, daġaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar izezir bar pın kozimın akar isin zuim

⁴⁵ Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, daġiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir izezir bar pın kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar daġaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemın akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Akar isin zuir mam kamakın. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamın ghuaghira, osirir guar aviriba, dar akome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava

13:43: Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 **13:46:** Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10

itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri.
⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamin mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.”
⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

*Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha,
 akiribagh ragha a gasara
 (Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)*

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha ⁵⁴ uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmagh bizir kabanagh damuti,

13:49: Mt 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28 **13:53:** Mt 7:28

13:54: Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:55:** Jo 6:42

da otivam.” ⁵⁷ Me kamagh miġia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me miġia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸ Me niġhnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumaziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamın Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miġiavira ikia ghaze, “Ni arazir kura gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a Jon misueghti an aremeghasava niġhnisi. Egha a gumamazibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

13:57: Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6

* **14:1-2:** (14:1) Herotin kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20
14:5: Mt 21:26, Lu 20:6

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotın gara, an amebam a batezir dughiam ginıghnıgha, a koma apa iti. Ezi Herodiasın guivim men guamın ıghiam gamı. Ezi Herot bar an ıghiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghın a mıgei, “Bar guizbangıra, ni bizitizim gifonge, ki a isıva ni danıngam.” ⁸ Ezi Herodias nıghnızıba uan guivim ganıngi, ezi guivim ghua kamaghın Herot mıgei, “Ni Jon, Gumazıba Ruer Gumazımın dapanım isıva itaritam dafagh a inıgh izi na danıngıgh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi akar gavgavım gumazir a ko itibar damazımın a gamıgha, bizir kamın aghumsızım inian aghua. Egha a mıdorozir gumazıba akar gavgavım me ganıngızıma me guivım mikemezır moghın ami. ¹⁰ A gumazir mam amadazıma, a ghua kalabusın mıdorozir gumazıbav geıma, me Jonın fırim atu. ¹¹ Egha Jonın dapanım itarır mam dafagha, guivım bagha a inıgha iza a isava a ganıngi. Ezi an a inıgha ghua uan amebam ganıngi. ¹² Ezi Jonın suren gumazıba iza an nam-nam inıgha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua İesus mıkeme.

*İesus dagheba isa 5,000 gumazıbagh anıngi
(Mak 6:31-44 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

¹³ Ezi İesus orazi, me Jonın fırim atuzıma an ovenge, ezıma a nguıbar kam ategha kurım inıgha

† **14:8:** (14:8) Herodias uan guivım ko, anıng deraghvıra foghasa, Jon guizbangıra areme, kamaghın amızı anıng ghaze, ni an dapanım isıva itarım datıgh a inıgh izi ga danıngıgh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9

gumaziba itir puvatizir danganir mamın ghu. A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumamazir avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimın otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apanguva men areir gumazibar arımarıaba agefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusın suren gumaziba iza kamaghın a migei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim pırasava ami. Kamaghın ni gumamazıba amadaghti, me mangı nguıbar uari bagh daghebagh ıvez.” ¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumazıba kamagh me migei, “Me tızim bagh mangam? Ia uari daghetaba me danıngıgh.” ¹⁷ Ezi me ghaze, “E dagher avırıba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumunıngıra.” † ¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia bretın maba ko osirimning inıgh ızı.” ¹⁹ Ezi Iesus gumamazıbav geıma, me grazım gapıa. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumunıng inıgha egha kogha overıamın gara Afezıam mınabi. Egha bretba bıgha uan suren gumazıbagh anıngı. Ezi an suren gumazıba da ısava gumamazıbıgh anıdı. ²⁰ Ezi gumamazızir kaba bar amegha, navıba bar ızıfa. Egha dagher naba itıma, me da akuvagha 12 plan akırabagħ aghui. ²¹ Gumazır amezıbar dıbobonım 5,000ın tu. Me amızıba ko borıba dıponezir puvati.

14:14: Mt 9:36, Mk 6:34 † **14:17:** (14:17) Judaba ingarır bretba ekevezır puvati. Da en skonbar mın gari. Ezi bretın 5 pla, gumazır pumunıngıra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amadagham.

²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi.

²⁵ Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui.

²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam.” ²⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.” Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan akuragh!”

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?” ³² Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa. ³³ Ezima botin itir gu-

maziba Iesusin ziam fa ghaze, “Bar guizbangira, ni Godin Otarim!”

*Iesus Genesaretian arimariar gumazir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiam suiziba, men arimariaba gifa.

15

*Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)*

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² “Manmaghın amizi, nın suren gumaziba en ovaviba anıngzir arazibar gın zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh me migei, “Manmagh amigha ia Godin arazibar gın

14:36: Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38

* **15:2:** (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghın amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egh Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam.

zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki', egha ghaze, 'Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.' ⁵ Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghshi dagiaba atigha, egha ua gin aninghin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, "Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam." ' A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aninghin akurvaghan kogham. ⁶ Ia kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim."

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, ⁸ "Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati."

*Jesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, "Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin

15:4: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15

damazimın mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godın damazimın mize.” ¹² Ezi gın an suren gumaziba iza kamaghın a miğia ghaze, “Ni ti kamaghın fos, Farisiba ni mikemezir miğiriğiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamın itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh niğniğhan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimın akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimın magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusın azai, “Ni gumazamiziba mikemezir akar isın zuimın mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?” ¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti.” ¹⁷ Ia ti kamaghın fozir puvati, bizir akatorimın aven zuiba ghua navimın zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da niğniğnimın ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godın damazimın mize. ¹⁹ Ki gumazibar niğniğzibar otivir bizir kabanagh miğei, niğniğzir kuraba, ko gumaziba misogharizir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir

15:13: Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:19:** Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21

araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiarbar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar ziabagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumaziba da-fariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.

*Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)*

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kam in ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guvim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “God Israelbar akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.” ²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.” ²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gu-

mazimın boribar dagheba inigh afiabav kinam.” †
 27 Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei.
 Ezi afiaba uaghan uan ghuavimın dakozimın
 apengan itir dagher muzemziariba api.” 28 Ezi
 Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei,
 “Amizim, nın nighnızir gavgavim bar ekefe. Bizir
 ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezima
 dughiar kamra an guivim ua dera.

*Iesus arımarıaba itir gumazir avırıba, men
 arımarıaba agıfa*

29 Ezi Iesus nguıbar kam ategha Galilin dıpar
 dadarımın zui. Egha ghua mighsıar mamın an-
 aboghava apera. Ezi avırır ekiam a bagha izi.
 30 Egha suer kurabar ko, damazır okavırızıba ko,
 soroghafarır ikızırızıba ko, migeır puvatızıba ko,
 arımarıar ıgharazıba uaghan, me da inıgha iza
 Iesusın suemningın boroghın me arıki. Ezi a bar
 men arımarıaba batozıma, me ua dera. 31 Ezi
 gumazamızıba garıma, migeır puvatızıba migei,
 soroghafarır ikızırızıba ua dera, suer kuraba uam
 arui, damazır okavırızıba ua gari, ezi me nighnızır
 avırıbagh amı. Egha me Israelın Godın zıam fe.

*Iesus dagheba 4,000 plan gumazıbagh anıngı
 (Mak 8:1-10)*

32 Ezi Iesus uan suren gumazıbar diazi, me iz-

† **15:26:** (15:26) Iesus amizir kam dikabınasava amir puvati. A kamaghın ifonge, a faraghavıra Godın akar aghuım ısıva Israelın adarazır anıngıgh, eghtı gın ıgharazıba oragham. Kamaghın Iesus akar ısın zuir kam gamua ghaze, Israelba boribar mın itıma, ıgharazır darazı afiabar mın itı. Da afıar atıaba puvati, en afıar e ko dıpenıbar akuıba. Ezi Iesus amizir kamın nighnızır gavgavımın garava an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:32:** Mt 14:14

ima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezim in ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.” ³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?” ³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretba iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7 plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biagsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isava 7 plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000 in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

*Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)*

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otoghti me kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze,

“Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumın dughiam deragham. ³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighın izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangıra, ia overiamın otivir biziba deravıra dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abızir puvati.* ⁴ Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangıra God baghavıra itir puvati. Me zurara mirakelın tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelın arazir vamıra men akagham. Godın akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelın kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

*Farisiba ko Sadyusibar yisın akar isın zuim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamın vongın otifi, egha gın gari, me bretın tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravıra gan.” ⁷ Ezi an suren gumaziba maghıra uarira uariv gıa ghaze, “E ti bretın tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamaghın yisın bizimın e miğei.” ⁸ Ezi Iesus me miğeir miğirigıabagh fo, egha me miğıa ghaze, “Ia gumazir niğniğzir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gıa ghaze, e bretba puvati? ⁹ Ia

* **16:3:** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3ın itir miğirigıaba, gumazir igharazir mam gın da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21

ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagheba me ganingi. Me amezi, ezi ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnisi, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

*Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)*

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar azai, “Gumamaziba manmaghin migei, Gumazibar Otarim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.” ¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin zurara ikiavira itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam

16:10: Mt 15:34-38

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8

16:16: Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8

migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemın Gavgavim an suiragh anepirighıva a gasighasighan kogham.† ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamın kiba isıva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimın a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimın bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghıra a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Jesus ovengasa, egha uan suren gumaziba miğia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam
(*Sapta 16:21-20:34*)

Jesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(*Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27*)

²¹ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me miğia ghaze, a Jerusalemın mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimın bar mızazir ekiaba koma osımtıziba iniam. Eghti me an aghuaghıva a misueghtıma an aremegham. Egh dughiar mıkezimın a ua dikavigham. ²² Ezi

16:18: Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 † **16:18:** (16:18) Grighin akamın aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23

Pita akar kam baregha Iesus inigha m̄iriam̄in ghua kamagh̄in an atara a m̄igia ghaze, “Bar puviratigham. Arazir kaba ni bativan kogham.”
²³ Ezi Iesus raghr̄igha kamagh̄in Pita m̄igei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazim̄in bizibagh n̄ighn̄igha egha God̄in bizibagh n̄ighn̄izir puvati, kamagh̄in ni nan tuavim ap̄iri.”

²⁴ Egha Iesus kamagh̄in uan suren gumazibav gei, “Gumazitam nan ḡin izisi, a ifongezir biziba ḡin amadagh uan temer ighuvim gisaghpuh nan ḡin izi. ²⁵ Gumazir manam uan ik̄irim̄irim suiragh̄si n̄ighn̄ighti, an ik̄irim̄irim ḡivagh̄am. Eghti gumazir manam na bagh uan ik̄irim̄irim ategh̄iva, uan ik̄irim̄irim iniam. ²⁶ Gumazitam nguazim̄in itir biziba bar da iniva, egh a ḡin oveghti, bizir kaba manmagh̄in an akuragh̄am? Bar puvati. A ivezir manam̄in uan duam bagh aneren̄ingam? Bar puvati. ²⁷ Guizbangira, Gumazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziam̄in angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kam̄in ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me dan̄ingam. ²⁸ Ki guizbangira ia m̄igei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ik̄ivira iki gant̄ima, Gumazibar Otarim, Atrivir Ekiam̄in m̄in otogh ua izam.”

17

16:24: Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27

*Iesusin mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)*

¹ Ezi 6 plan arueba givazima, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın anabo, egha me uarira iti. ² Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın mın sira. ³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. ⁴ Ezi Pita kamaghın gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mikezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimın mın isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghın oragha, egha me bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti. ⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghın me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.” ⁸ Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamın mın ganizir bizim, bar an gun tav mikıman marki. Egh iki mangi Gumazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti,

God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gın izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangıra Elaija faragh izeghıva bizibar kıram. ¹² Ezi ki ia mıgei, Elaija izegha gıfa. Ezi gumazıba a gıfızır puvati, egha uan nıghnızıbar gın ghua arazır kurabar a gamı. Egh me kamaghıra Gumazıbar Otarım arazır kurabar a damuti, a mızazır kuram iniam.” ¹³ İesus kamagh mıgeıma me fo, a Jon Gumazıba Ruer gumazımın gun mıgei.

*İesus otarır mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)*

¹⁴ Ezi İesus uan suren gumazır pumuning ko mıkezım inıgha ghua gumazamızır avırır ekıam bato. Ezi gumazır mam ıza İesusın boroghın tevımning apırıgha egha ghaze, ¹⁵ “Ekıam, nı nan otarımın apangkufıgh. An dapanım abanganızı, a bar pazavıra itı. Egha dughıar avırıba an avıba ko dıpar bar ghuaghırı. ¹⁶ Kı a inıgha nın suren gumazır maba bagha ızezıma me anekıran ıbura.”

¹⁷ Ezi İesus an akam ikaragha kamaghın mıgei, “Oıo, kı bar amıra, ıza dughıar kamın itır gumazamızıba, ıan nıghnızır gavgavıba puvati, ıan arazıba koma nıghnızıba bar derazır puvati. Kı dughıabar manmaghın ıza ko kııava egha ıan osımtızıba aterı? Nı uan otarım inıgh kagh ızı.” ¹⁸ Ezi İesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarım ataghızıma, an arımarıam maghıra gıfa.

¹⁹ Ezi İesusın suren gumazıbara gın ıza kamaghın an azai, “Manmagh amızı, e duar kurar kam batoghava avenge?”

17:12: Mt 11:14

17:13: Lu 1:17

17:17: Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9

17:19: Mt 10:1

20-21 Ezi a me miġia ghaze, “Ian niġhnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia miġei, ian niġhnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamin min ikiva, ia niġhsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia niġhnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam

(Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghin me miġei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar agharim datigham. 23 Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mizekimin a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

24 Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?” 25 Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin niġhnisi? Nguazir kam in atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi,

17:20-21: Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 * **17:20-21:** (17:20-21) Fofozir gumazir maba niġnigha ghaze, miġirigiar mam uaghan vezin kam in iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.”

17:22: Mt 16:21

17:24: Kis 30:13, 38:26

o me Kantrin igharazibar gumaziba da takisba isi?" ²⁶ Ezi Pita ghaze, "Me gumazir igharaziba da takisba isi." Ezi Iesus a miġia ghaze, "Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni mangi dipamin akezim akun. Egh osirir ni faraghvira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isiva me daningigh."

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam

(Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)

¹ Dughiar kamın Iesusın suren gumaziba iza kamaghın an azai, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?"*

² Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongın anesara. ³ Egha a kamaghın me miġei, "Ki guizbangira ia miġei, ia uari ġiragh borir dozir kabar mın otoghan kogh, egh ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, egha borir dozir kamın mın itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. ⁵ Egh gumazitam na ġinighniġh egh borir dozir kamagh

18:1: Lu 22:24 * **18:1:** (18:1) Matyun osiziribar aven, Iesusın miġiriġiar ruarir dibobonim 5 pla gami. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Miġiriġiar 18:3-35ın aven itiba, da arazir Iesusın ġin mangamin gumazamaziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11

18:5: Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20

garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

*Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba
(Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)*

⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ “Ki ghaze, gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

⁸ “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a maku-nigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiva, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

*Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)*

12 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovengezir kam buriam. 13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99 plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. 14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anakirigh. A ni baragham, eghti ni ua

18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 † **18:10-11:** (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti borib-ara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** (18:10-11in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kam in iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otirim gumamazir tuavim ataghiziba iniasa ize.” **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8

uan aveghbuam inigham. § 16 Eghti a ni baraghan aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni gumazitamın arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.' 17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimın min a damu.

18 "Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimın a ikeghti, eghti God uan Nguibamın uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimın bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibamın uaghan kamaghira a firigham.

19 "Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimın bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamın itim a isiva gua daningam. 20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam."

Jesus igharaz darazir arazir kuraba da gin amangasa akar isin zuim akuri.

§ 18:15: (18:15) Vezin kamın itir migirigiar otevim, "ni damightima," fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. 18:16: Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 18:17: Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 18:18: Mt 16:19, Jo 20:23 18:19: Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 18:20: Mt 28:20, Jo 14:23

²¹ Ezi dughiar kamın Pita iza kamagh Iesusın azai, “Ekiam, ki manmaghın dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimın araziba gın amangam. Ti 7 plan dughiaba?”

²² Ezi Iesus kamaghın a miği, “Ki 7 plan dughiabar an arazir kuraba gın amanagasa ni miğiir puvatı. Ni zurazurara an arazir kuraba gın amang.

²³ “İa oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagıaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatıgha ghaze, me gın ua da ikarvaghām. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghāmin bizim akırasa. ²⁴ An adar kırir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inimizimın akua izi. ²⁵ Ezi a dagıar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghın atrivim me miğiā ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagıaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimın ingangarir gumazir kinibar mın iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagıaba inigh egh a na da inizir biziba ikaraghām. ²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın oragha atrivimın guamın irigha kamagh miğiā a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mızuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghām.’ ²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gın amada.

²⁸ “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimın dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha

a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghırama an firmin suigha anegoava kamaghın a miġei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’

²⁹ “Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghām.’ ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaraghām.

³¹ “Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³² Ezi atrivim gumazir kamın diazıma, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghın a miġia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da ġin amada. ³³ Ki nin apangkufi, kamaghın amizıma, ni tizim bagha ni ko ingarir tavın apangkuvan aghua?’ ³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isava, mızazıba agasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghıra iki mangi, a biziba bar da ikarvaghāmın dughıamın tughām.

³⁵ “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamıba, ia guızbangıra uan navir averıabar aven, da ġin amangan koghtıma, nan Afeziar uan Nguıbamın itım uaghan kamaghıra ia damuam.”

19

*Iesus poroghamiba uari ataghrazir arazibav gei
(Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)*

¹ Iesus miğiriğiar kaba a givagha, egha Galilin Distrigh ataki, egha Judian Distrighin ghua Jordan dipamin vongin ghu. ² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamın men arimariaba agifa. ³ Ezi Farisiba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin niğhnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram ane-taghraghisi damuti, Judan Araziba ti an amaman-gatigham, o ti puvatigham?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin miğiriğiaba itir Akınafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God faraghavira bizibar ingara, gumazamizibar ingari egha me gamizi, me gumazim ko amizimin oto.’ ⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva a uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning nivafizir vamiram otogham.’ ⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.” ⁷ Ezi Farisiba kamaghin a miğei, “Manmaghin amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghraghsva, a bagh akınafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me miğia ghaze, “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghin

amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba atagharsi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam in amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesus in suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikian markiam.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amubar ikian kogham. ¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men nivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

*Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi
(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)*

¹³ Ezi dughiar kam in gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima

borir doziba ateghtıma, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi?”

¹⁸ Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin akar gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okıman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me baragh, egh ia uari gifongezi moghin gumazir igharazibagh ifonge.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghıva, egh mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagıaba inigh egh da isıva

19:16: Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:17:** Wkp 18:5, Lu 10:28

19:18: Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8

19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19

gumaziba ko amizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damigh, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir dagiar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemzir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazibar Otarim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan atrivir

19:23: Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28
19:28: Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21

dabirabibar dapiagh Israelian anabar 12 plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamın itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimın aven ikiam. ³⁰ Eghti dughiar kamın faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam.”

20

Wainın azenimın ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghın miğia ghaze, “Ki gumaziba faragh faragh ikiasa miğeir nighnizim ki kamaghın a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainın azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainın azenimın ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainın azenimın ingarasa ghue. ³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghın ghua biziba amadir danganımın gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghın me miğei, ‘Ia uaghan mangi nan wainın azenimın ingar, eghti ki ian ingangarimın mirara ia gıvezam.’ ⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi

gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kamin pura iti.’ Ezi me a migia ghaze, ⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’ Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

⁸ “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’ ⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar eki-atam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini. ¹¹ Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamera bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri? ¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. ¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar

aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?”¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mikezim in uam a migei

(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalem in zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mam in ghua me uarira ikiava, egha kamagh in a me migia ghaze,¹⁸ “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamagh in a mikim suam, Ni aremegham.¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghtima, a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ekiamning in otivasa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aning in amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai.²¹ Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamagh in na bagh damu, ni Atrivir Ekiam in

otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, “Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” ²³ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, egha me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aningin atari. ²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ²⁸ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

20:22: Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:23:** Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

²⁹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izima, aning pamten kamaghın dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” ³¹ Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghın aningın migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghın amizima, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?” ³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvigha egha dafarim aningın damazibagh atizi, aningın damaziba maghıra ua derazi, aning ua gari. Egha maghıra Iesusın gin zui.

Iesus Jerusalemın otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21-25)

Iesus atrivimin min Jerusalemın aven zui

(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivin Mighsiamın

iza Betfagen nguibamın oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghın aning migei, “Gua nguibar munagh itimın mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningın benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtım, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningın iti.’ Eghti gumazir kam zuamıra puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godın akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakın, ⁵ “Ni akar kam isıva Saionın nguibamın itir gumazamizibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kınir ziaba puvatızir mamın mın donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamın nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusın suren gumazimning ghua a mikemezi moghın ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingın akırımning gisin atızı, Iesus korotiar kabagh isın apera. ⁸ Ezi gumazamizir avırıba uan korotiar azenimın azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garısi. ⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusın gın izıba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitın Otarımın ziam fı. An Ekiamın ziamın izir gumazim, eghti God deravıra a damu. Hosana! Ia Godın bar pın itimın ziam fı!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumazimiziba dıgavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, ¹¹ “Kar gumazir manam?” Ezi Iesusın gın izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godın akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighın aven itir nguıbam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godın Dıpenimın mıriamın aven biziba amadir gumaziba, me batosi

(Mak 11:15-19 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godın Dıpenimın mıriamın gumazibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagıaba uarir ikarvazibar dakozıba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabıba, da fava egha da ıghavkırı.* ¹³ Egha a kamaghın me mıgei, “Godın Akinafarım akar kam iti. ‘Nan dıpenim, me ziar kam a darıgham, Gumazimiziba God ko Mıgeir Dıpenim. Ezi ia a gamima, an okımakiar gumazibar mogomer danganımın oto!’ ”

¹⁴ Egha a Godın Dıpenimın aven itima, damazir okavırızıba ko suer amırızıba a bagha izima, a men arımariaba gefi. ¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazıbagh fozir gumazıba izava an amir arazir ivınbabar gari. Egha me orasi, borıba Godın Dıpenimın mıriamın ikia dia ghaze, “Hosana! Devitın Otarımın ziam fı.” Kamaghın amızı, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶ Egha

21:11: Mt 21:46 * **21:12:** (21:12) Gumazıba Godın Dıpenimın mıriamın iki bizıbagh ıvezısi, ofa gamir dagıabar dagh ıvezam. Me Rom ko Grıghın dagıabar ıvezan kogham. Kuarazıba ko bizir me kagh ıvezıba, da Godın ofa gamir bizıba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2

kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’ ”

¹⁷ Egha me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamın ghu, egha kagh akui.

*Jesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14 ko 11:20-24)*

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zui. A zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ ezi a tuavir apinimin temer fighin mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram gamigha, egha ghaze, “Temem manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezir moghin otivam. ²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

21:19: Lu 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemın otogha Godın Dıpenımın mıriamın aven gumazamiziba Godın akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir eki-aba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghın an azai, “Ni gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganıngi?” ²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsızir mam ia damuasa. Ia deravıra a ikaraghtıma, ki ia mikımam, ki gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganıngizi a gumaziba rue? A ti Godın Nguibamın gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?”

Ezi me uarıra uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godın ize,’ eghti a ua kamaghın en azaragham, ‘Ia manmaghın amigha nighnızir gavgavim Jon damuan aghua?’ ²⁶ Eghti e suam, ‘Jonın rurim gumazıbar ize,’ e kamaghın gumazamizıbar atiatingi. E fo, me bar Jon migia ghaze, a Godın akam inıgha izir gumazir mam.” ²⁷ Kamaghın amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghın me migia ghaze, “Kamaghıra, ki uan gavgavim inizir tuavımın, gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamın otarımning akar ısın zuım migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me miġei, “Ia manmaghin niġhnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam miġei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’ ²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua ġin, niġhnizim ġiragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi, ingaram.’ Egha ġin ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin niġhnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an ġin zui?” Ezi me Iesus miġia ghaze, “Otarir avebam.” Ezi Iesus kamaghin me miġia ghaze, “Ki guizbangira ia miġei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia niġhnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me niġhnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamın ganigha uan niġhnizibagh irazir puvati, egha niġhnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me miġei, “Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, egha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramın

itarim gukuigha azenir dipenimın ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimın ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainın dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimın ghu.† 34 Ezi wainın temeaba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainın ovizi taba ini-asa ghue. 35 Ezi azenimın garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi. 36 Ezi azenimın ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainın azenimın garir gumazir kaba kamaghira uam azenimın ghuavimın ingangarir gumazibagh ami.

37 “Kamaghın amizima, azenimın ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimın akam baragh deragh a damuam.’

38 Puvati, gumazir kaba otarimın gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamın biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh wainın azenim iniam.’ 39 Kamaghın, me maghira an suigha, wainın azenimın azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

40 “Eghti wainın azenimın ghuavim izi man-

† 21:33: (21:33) Wainın azenimın migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamın mingarim kamaghın ghu, God uabi, gumazir azenimın ingarizim. Ezi Israelba wainın azenimın mın iti. 21:35: Mt 22:6

21:38: Mt 27:18

21:39: Hi 13:12

magħin gumazir kabar amuam? Ia manmagħin niġnisi?”

⁴¹ Ezi me a miġia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misuegħti me arimiġhregħam. Egħti an azenim isiva gumazir iġharazibar anigam, egħti wainin oviziba iniamin dughiamin me a baġħ pozim dagħuigh a daningam.”

⁴² Ezi Iesus kamagħin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamagħin miġei,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,

a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.

Ezi e an garima, a bar dera.’

⁴³ “Kamagħin, ki ia miġei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kam in aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam. ⁴⁴ Egħti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregħam. Egħti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham.”[‡]

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamagħin amizi, me an suighasava

21:42: Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 [‡] **21:44:** (21:44) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir iġharazim gin da osiri. Luk 20:18in gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40

amuava, egha gumazamizir avıribar gara ati-atingi. Me fo, gumazamiziba Iesusın miġia ghaze, a Godın akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamir isar ekiamın akar isın zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isın zuir mamın gumazir dapanibagh amua kamaghın me miġei, ² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamın otarim amuimın ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tıghar otivam, a faraghavıra gumazamizir mabav ġia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumazamiz-ibar diaghti, me izam. Puvatı, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingan-garir gumazir maba amaga, kamaghın me miġei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, ‘Ia oragh. Ki dagheba tuegha ġifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asızir ekiabav soke. Ezi isamın biziba bar ġifa. Ia poroghamir isar ekiamın izi.”

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav ġei. Ezi me oraghan aghuagha tin-tinibar zui. Mav uan azenimın zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Marazi atrivimın ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghıre.

⁷ “Kamaghın amizi, atrivim puv atari, egha kamaghın uan midorozir gumaziba amada. Ezi me

ghua an ingangarir gumazibar misogheziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ “Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamir isamın dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghın me isamın ikian kogham. ⁹ Kamaghın amizi, ia mangi tuavir akaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamir isar kamın izi.’ ¹⁰ A kamaghın mikemezıma, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazi dipenim bar izifa.

¹¹ “Ezi gumazamiziba apiazıma, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamın garima, a isamın izasa adiarir aghuitam aruzir puvati. ¹² Ezıma atrivim an azai, ‘Namakam, manmaghın amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatıgha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikıman asa. ¹³ Kamaghın amizi, atrivim ingangarir gumazibav gıa ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isıva azenan mitatemın anekunigh. Danganir mitater kamın me puvıra tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir avıribar dei, egha vaghvazibara a me amısevıma, me aven zui.”

Gumaziba dagıaba Atrivim Sisar danıngam, o markiam?

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

22:8: Mt 10:11-13, Ap 13:46 **22:11:** 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 **22:13:** Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 **22:14:** Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghti me an migirigiam baghavira an suigham. ¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazir ziaba itiba, ko gumazir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?” ²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarin nedazim ko an ziam.” Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

*Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai
(Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)*

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, ²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bati, eghti an aveghbuamin ikizim kuvaremeghan kogham. ²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mikemiz ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷ Egha me bar aremegha gifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azan-gasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamın ganizir puvati, o? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazir duar angamra itibar God.”

³³ Ezi ma gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

*Godin arazir faraghavira itim
(Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)*

³⁴ Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh. ³⁸ Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti. ³⁹ An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azai, ⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

22:33: Mt 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:42:** Jo 7:42

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

⁴⁴ ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
 “Ni nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.
 Egh mangi dughiar ki nin apaniba,
 me damighti me nin apengan ikiam.” ’

⁴⁵ Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Otarimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)

¹ Ezi Iesus gin gumazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, “Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia geghari. ³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragh dagh eghari moghin ia damu. Egh me amir araziba ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha

22:43: Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8

uari dar gın zuir puvati. ⁴ Me kamaghın amua, mati me bizir bar osımtızıba isava gumazıbagh isaghpuıma, ezi me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafarpuzıtamın men akurvaghan nıghnızır puvati.

⁵ “Arazır me amıba, me uarır ganasa oda dagh ami. Me Godın Akar maba, uan daverıaba ko guaghafıvıbar da osırıgha, egha dagh amızı, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotıar apınır sazır bar ruarıba, me da azui. Egha ghaze, e arazır kamın me uarı akakagh suam, e guızbangıra Godın akabar gın zui.* ⁶ Egha isar ekiabar me danganır zıaba itıba isava, God ko mıgeır dıpenıbar danganır faragha itıbar apıaghırı. ⁷ Egh me bizıba amadıır danganıbar mangıtı, gumazamızıba ‘Tısa-aba’ me darıgh, men zıaba fasa me bar akonge.

⁸ “Kı ghaze, gumazıtam ia ‘Tısa’ a darıghan markı. Bar markı. Ian tısan bar vamıra, ia bar aveghdıarıba. ⁹ Egh ia nguazımın kagh gumazıtam ‘Afezıam’ a darıghan markı. Ian Afezıar bar vamıra, a uan Nguıbamın itı. ¹⁰ Egh me ‘Gumazır Dapanım’ ian tav darıghan markı. Ian Gumazır Dapanır vamıra itı, a Gumazır God Uam E Inıasa

23:5: Mt 6:1 * **23:5:** (23:5) God ko mıgeır daverıaba, kar Judaba akınafarır dozıbar Godın akar maba osırı, egha da isava mıtarır nguzır mabagh aghui. Egha da isava uan agharır ikırıabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kısım Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akınafarım Namba 15:37-41ın garava sazır otevíba uan korotıabagh itui. İesus Judabar arazıbagh fozır gumazıba ko Farısıba mıgıa ghaze, me daverıar ekiaba aghuıgha, egha sazır ruarıba azui, egha uarı akakagha ghaze, e guızbangıra Godın akabar gın zui. Kar me uarır ganasa odava arazır kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7

Misevezim. ¹¹ Ian gumazir ekiaba pura ian ingan-garir gumazibar min iki. ¹² Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

*Jesus Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba men arazir kurabar gun me migei
(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)*

¹³⁻¹⁴ Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egħa ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

¹⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagħa arui. Egħti ia gumazitam batogh Judabar arazibar a gegħanti, egħti a ian nighnizibar gin mangi, egħ a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damightima, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

23:11: Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5

23:13-14: Lu 11:52 † **23:13-14:** (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okiava, oda migirigiar bar ruariba God ko dagħ ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham.” Ni Mak 12:40in gan.

16 “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsiva, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egha a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’ 17 Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamın golin kam Godin bizimın oto. 18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan migirigiabar amuti da guizin otivsi, altan akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim altan itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’ 19 Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti altan itir ofaba, o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, egha tuavir kamın ofan kam Godin bizimın oto. 20 Eghti kamaghin, gumazim guizbangira mikimsiva altan akakagh mikimti, an migirigiaba alta ko altan ofaba virara aningın akakasi. 21 Egh gumazim guizbangira mikimsiva Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningın akakasi. 22 Eghti gumazitam guizbangira mikimsiva Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir

dabirabim gaperazim, uaghara aningın akakasi.

²³ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtızim daghebagh anidir zuravarir 10 plan dafaribar aghava, egha dafarir vamıra God ganıdi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghrasi. Ia, gumazimiziba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko nıghnızir gavgavim Godın itir arazim, ia da gın amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gın mangı dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. ²⁴ Ia damazir okavırıziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsızimın itima, a bar deravıra gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsızimın aven itima, an an garir puvatıgha, a tui.

²⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavıra kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izıfa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nıghnızir arazibar tuavimın, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvıra kapbar averiaba ruegh, eghtı dar otıghınaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penın ghurghurim a gaghui, ezi azenan matmatiamın

23:23: Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42

23:25: Mk 7:4

23:27: Lu 11:44, Ap 23:3

ganganim bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghvira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ ³¹ kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amuataghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin angi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizima, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko gumazir Godin Akinafarim itir arazibagh foziba, me amangam. Eghti ia men tarazi misoghti me arimighiram, egh tarasi isiva temer ighuvibagh afugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me

23:28: Lu 16:15 **23:31:** Ap 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7
23:34: Mt 10:23, 1 Te 2:15

batogh men gin tighti, me ari nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghtima arazir aghuibagh amir gumaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelın dughiamın ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamın tu. Gumazir kam, ia Godın Dipenim ko ofa gamir danganım tızimın ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangıra ia miğei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighın itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalemin apangkufi
(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus miğia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalemin adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godın akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingın nguziba avarazi moghın, ki ia damuasa. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriām gava. ³⁹ Ki guizbangıra ia miğei, ia ua nan ganan kogh, kamaghıra iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamın gumazir kam anemada! God deragh a damu!’ ”

23:35: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9

24

*Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighrigham
(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)*

¹ Egha Iesus Godin Dipenimın miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. ² Ezi an akar kamın me miğei, “Ia Dipenimın itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia miğei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

*Iesus ghaze, osımtızir avırıba gın otivam
(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)*

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamın aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghın an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamın otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan gıvam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın me miğei, “Ia uari bagh deraghvıra gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵ Kamaghın amizi, gumazir bar avırıba izi, nan ziam isıva uari gası suam, ‘Kırara, ki Gumazir God Gumazamizıba Ua Me Inıasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir avırıbagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghıra itir midorozir ekiabar niğınıba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 * **24:2:** (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusın miğirıgiar ruarir abuananam (4 pla faragha gıfa). Akar kaba, da 24:2-25:46ın iti. Da nguazim gıvamin dughiamın arazıbar gun miğei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39., Mk 13:3, 1 Te 5:1

24:5: Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18

damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham. ⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimın itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimın adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. ⁸ Osimtızir kaba mati, amizim otasa faraghavira mızazim barazi moghin.

⁹ “Dughiar kamın me ian suighiva osimtıziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangın ian aghuagham. ¹⁰ Egh dughiar kamın gumazamizir aviriba, me uan nighnızir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva apanibar agharim darigham. ¹¹ Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram. ¹² Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghın gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham. ¹³ Eghti tina arazir kabar tongın gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a

24:7: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13

24:10: Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14

iniam. ¹⁴ Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

*Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)*

¹⁵ Egha Iesus migia ghua kamagh migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.) ¹⁶ Dughiar kamın Judian Distrighin itir gumazamiziba ari danganir mighsiabar mangi. ¹⁷ Egh gumazir manam dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. ¹⁸ Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁹ Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba Iavzika! Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham! ²⁰ Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh Ekiam ko mikim. ²¹ Dughiar kamın osimtizir bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozir dughiamin ikegha iza datirighin itir dughiamin tu, osimtizir kamaghin ititam fomira otozir puvati, egh gin

24:14: Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14

tam kamaghin uam otivan kogham. ²² Egha God uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, egha dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghreghai.

²³ “Eghti gumazitam dughiar kamın kamaghin ia mikimam, ‘Ia gan, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim, a kagh iti,’ o ‘a muna munagh iti,’ ia gumazir kamın akam baraghan marki. ²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham. ²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumaziba itir puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki. ²⁷ Ia fo, onimarim tagtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazibar Otarim

24:22: Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14
24:27: Mt 24:37-39

ua izamin arazim, uaghan kamaghıram otivti, nguazimın itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Danganir manam gumazir kuam irıghav iti, a gısırara isaba uari akufi, eghti gumaziba fogham, kuar mam kagh iti. Kamaghıra, Gumazıbar Otarim izıtıma, gumaziba bar an ganam.”

*İesus ghaze, Gumazıbar Otarim gın izam
(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)*

²⁹ Egħa İesus mıgıa ghua ghaze, “Osımtızir ekıar kaba otıvıgh gıvaghı,

‘Aruem mıtatęham,
egħtı iakınım ısıraghan kogham,
egħtı mıkovęzıba overıamın asıghıram,
overıamın itır bızır gavgavıba bar uarıra uarı sıvagh sıvagh,
uan danganıba ataghragham.’

³⁰ “Egħtı, Gumazıbar Otarım izamın dughıam, an arazarazım overıamın otıvtıma, nguazımın itır nguıbaba bar azıam. Dughıar kamın gumazıba gantı Gumazıbar Otarım ghuarıabagh ısın ikı, uan gavgavır ekıam koma angazangarır ekıam sara izam. ³¹ Egħtı sıgham bar pamten arangtı, a uan enselba amadagħtı, me mangı nguazım ko overıamın danganıba bar dar mangı, a ua bagħa mısevezır gumazamızıba akuvam, egh enselba nguazımın otevíba bar, me akuvaghıva, men aku a bagħ izam.”

24:28: Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:29:** Aıs 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:31:** Aıs 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16

*Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)*

³² Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiatam givaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati

(Mak 13:32-37 ko Luk 17:26-30 ko 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba apava, dipar onganiba apava, egha amuiba ko pabar iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin avenghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha

24:33: Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6

bar me avaragha me avigha ghue. Gumazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghirama otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimın ikiti, God tav inighti, tav ikiam. ⁴¹ Amizir pumuning bretbar amusi flaua mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴² “Kamaghın amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. ⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimın izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghıra, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangıra, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramın akar isin zuim
(Luk 12:42-46)

⁴⁵ Egha Iesus miġia ghua kamaghın miġei, “Ingangarir gumazir manamra niġhnizir aghuiba ikia deravıra uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir iġharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimın, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangıra ia miġei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima,

24:42: Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:46:** MAA 16:15
24:47: Mt 25:21-23

an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghiva, dipar onganibar amiva, gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamın ikiva, arang atariba kuskugh ikivira ikiam.”

25

Iesus 10 plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Iesus migia ghua Gumazibar Otarim ua izamin dughiam migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10 plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin anapuasa zui. ² Men 5 pla, nighnizir aghuiba itima, 5 pla nighnizir aghuiba puvati. ³ Egha 5 plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, da bagha borer taba inizir puvati.* ⁴ Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba

24:51: Mt 8:12, 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 * **25:3:** (25:3) Israelin adarasi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

sara, ini. ⁵ Ezima gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ ⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri. ⁸ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin, ia borer taba e daning.’ ⁹ Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikarvaghā kamaghin migia ghaze, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, borer amadir danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.’ ¹⁰ Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹ “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamagh migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’ ¹² Ezi a me ikarvaghā kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’ ”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghin, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.”

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim
(Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami moghin.

Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. ¹⁵ A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 Kina a ganiga, mav 2,000 Kina a ganiga, mav 1,000 Kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. ¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 Kina inizim maghira an ingara, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁷ Ezi gumazir 2,000 Kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁸ Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. ²⁰ Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ ²² Ezi gumazir 2,000 Kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’ ²³ Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira

25:15: Ro 12:6 **25:21:** Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8

dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir eki-abar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.'

²⁴ "Ezi gumazir 1,000 Kina inizim uaghan izava, egha kamaghin migei, 'Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. ²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.'

²⁶ "Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. ²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸ Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningigh. ²⁹ Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da inigham. ³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamın me puvira tuangiava arang, atariba kuskugh ikiam.' "

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi

uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamın me amaga, memeba bizir mamın me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir ikiriamin amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu; ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia koroziaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin, ia aven izi.’

³⁷ “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi?

25:31: Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16

38 Ezi dughiar manam, ni nguibar gumazir igharazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi? 39 Ezi dughiar manam, ni areima, en nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?’

40 “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiba, ia dar na gami.’

41 “Egh Atrivim uan agharir ikiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, ‘Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti.

42 Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati; 43 ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin, ia na gitagh!’

44 “Eghti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin azi, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?’

45 “Eghti a me ikarvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir

25:40: Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12

25:41: Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 25:45: Sek 2:8, Ap 9:5

kınibagh amizir puvatıziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’ ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghın amiziba mangı, ivezir kuram iniam, kar mızazir gıvan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangı, ikirimirir aghuir zurara itim iniam.”

İesus mızazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26-28)

Gumazir dapaniba İesus misueghti an aremeghasa migirigıabar kırı

(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ İesus migirigiar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghın me migei, ² “İa fo, aruer pumuning gıvaghtıma, God İsrailbagh İtazir Dughiamın isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar Otarim isıva apanibar agharim datıghtıma me a isıva temer ıghuvim gafugham.”

³ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanımın dipenımın uari akufa. Gumazir kamın ziam Kaiafas. ⁴ Egha me arazir mogometamın İesusın suiragh a misueghti an aremeghasa tuavıba buria, akabav sosi. ⁵ Egha me kamagh uariv gei, “E isar ekiamın dughiamın an suighan kogham. E damutı, gumazamizir isamın itıba men navıba osemegh, egh midorozir dafatam damıgham.”

25:46: Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1

*Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)*

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin ikia, Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha arimariam lepa an mikarzim gami. ⁷ Dughiar kamın Iesus dagher dakozimın aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamın misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ivezim bar pın iti. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghın an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹ E anemaga dagiar ekiatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigıabagh fogha kamaghın me migei, “Ia tizim bagha osımtızim amizir kam garısi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. ¹² Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangıra ia migei, me nguazir kamın danganir manamin Godın akar aghuim akunıva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikımıva egh a ginighnıghıvıra ikiam.”

Judas Iesus isıva gumazir ekiabar agharım darıghasa akam akıri

(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴ Ezi dughiar kamın Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba

bagha ghu. ¹⁵ Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovizir maba mega, da isa a ganingi.* ¹⁶ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?”

¹⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.’” ¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰ Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimin uan 12 plan suren gumaziba ko api. ²¹ Egha me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.” ²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha

26:15: Sek 11:12, Mt 27:3 * **26:15:** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5 pla o 6 plan ingarizir ivezimin min otogham. (Matyu 27:9-10in gan.) **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3

me bar vaghvagha kamaghin an azangsiġha kamaghin miġei, “Ekiam, ti narara, o?” ²³ Ezi a me ikarvagha kamaghin miġei, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko bret isava itarir vamira daghuam. ²⁴ Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizima, a deraghai!” ²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, Judas kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na miġia, ma?” Ezi Iesus ghaze, “Ni miġei moghira!”

*Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me miġei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²⁷ Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganiga kamaghin miġei, “Ia bar wainin dipar kam aneremi. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba ġin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia miġei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham.

26:23: Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41

Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam.”

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

*Jesus ghaze, Pita akirim ragha agasaragham
(Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)*

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kamın na bativamin arazibar ganıva ian nighnızir gavgavir nan itim gıvaghtıma, ia na ategh aregham. Egh Godin Akınafarım mıkememzi moghin otivam, ‘Ki sipsipbar garir gumazım mısuęhtıma, sipsipba tintinımın aregham.’ ³² Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” ³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a mıgia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganıva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.” ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a mıgei, “Ki guızbangıra ni mıgei, datırighin dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mıkezım ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarım ğin akam.” ³⁵ Ezi Pita a mıgei, “Ki ni ko ovengsıva ovengam, ki bar kamaghin mıkemeghan kogham. Bar puvatıgham!” Ezi suren gumazıba bar kamaghiram a mıgei.

*Jesus Getsemanin Azenımın God ko mıgei
(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)*

³⁶ Egha Iesus uan suren gumazıba ko danganır zıam Getsemanın ghue. Egha kamaghın me mıgei, “Ia kagh dapiagh iki, eghti ki munagh mangı God

ko mikimam.” ³⁷ Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi. ³⁸ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.” ³⁹ Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan ikian kogham? ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mikezimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim

26:38: Jo 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:41:** Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14., 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1

me a isıva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darıghasa. ⁴⁶ Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isıva apanibar anıngamim, a muna izi!”

*Judas İesus isava an apanibar agharım gati
(Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)*

⁴⁷ İesus kamaghın mıgıavıra itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazıbar mav. Ezi gumazir avırır ekiam iza asianıba ko midorozir sababa inıgha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapanıba, me amadazi me İesus bagha izi. ⁴⁸ Gumazir İesus isi men dafarıbar arıghasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarıra İesus. Ia an suıragh.”

⁴⁹ Egha a İesus bagha ghuavıra ikia ghaze, “Tısa, dımagarır aghuım,” egha an tore.

⁵⁰ Ezi İesus kamaghın a mıgıa ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamıra a damu.” Ezi gumazıba izava İesusın agharibagh iregha, pamtem an suiki.† ⁵¹ Ezi gumazir İesus ko itir mam, uan midorozir sabam asıgha, ofa gamir gumazıbar dapanımın ingangarır gumazımın kuarım atu, ezi kuarım dutuaghiri. ⁵² Ezi İesus kamaghın a mıgıa ghaze, “Ni ua uan sabam isi an mısevım darugh. Gumazir sababar ıgharazııav sozıba, me sababaram arıghıram. ⁵³ Egha ni ti kamaghın fozir puvati? Ki ifueghıva uan Afeziamın azaraghti, a midorozir enselin avırıba

26:46: Jo 14:31 † **26:50:** (26:50) Mıgırıgıar otevir kam Grıghın akam deragha anebızir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, İesus kamaghın mıgei, “Namakam, ni bizıtam bagha izi?”

26:51: Jo 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10

amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghti me izi nan akuragham. ⁵⁴ Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir migirigibaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Ezi Godin Akinafarimin Ozizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti

an aremegham. ⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimın uam an ingarigham.’ ”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia migei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan kotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?” Ezi me a ikarvagha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

26:60: Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:66:** Jo 19:7

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.” ⁷⁰ Ezi Pita uabin ghua, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.” ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake. ⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri,

“Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2 ko Jon 18:28-32)

¹ Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem

(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ghua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi me an akam ikaragha kamaghin

27:1: Lu 22:66 * **27:2:** (27:2) Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghua. Jon 18:31in gan.

27:3: Mt 26:14-15

migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” ⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miriamin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham.” ⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim” a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.† ⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5 ko Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze,

27:5: 2 Sml 17:23 † **27:8:** (27:8) Migirigiar otevir kam “me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13

“Are, ni mikemezi moghira.” ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati. ¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

*Pailat Iesus isiva ter ighuvim gafughasa migei
(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)*

¹⁵ Azeniba bar, Romın gavmanın gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamın, a kalabusın itir gumazitam ateghti, an azenimın mangam. Kalabusın itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham. ¹⁶ Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusın iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghraham. Ki Barabas ataghraham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghraham?” ¹⁸ Pailat fo, men naviba pura Iesusın ikuvigha egha a inigha kotiamın ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimın aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga migha ghaze, “Ki dimangan irebamın arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki.”

27:12: Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9
11:47-48, 12:19

27:14: Jo 19:9

27:18: Jo

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimîn navibagh iniva ghaze, me Pailatîn azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanîn gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghragham?” Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.” ²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Mîsevezir Gumazim,’ ki manmaghîn a damuam?” Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!” ²³ Ezi Pailat men azai, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighîn fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, mîdorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamîn ovevem, a nan osimtîzim puvati. Kar ian bizimra.” ²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemîn osimtîzim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghîn amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha mîdorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gîn a isa mîdorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

*Mîdorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)*

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuezi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevur ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me benir dikonibar atrivibar amianimin min an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"‡ ³⁰ Egha me a giparava a suirazir difizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

(Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. ³³ Egha me ghua danganir mam ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kam ziamin mingarim kamaghin, Dapanir Agharir Danganim.) ³⁴ Ezi me danganir kam in Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha Iesus

27:28: Lu 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 ‡ **27:29:** (27:29) Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kam in, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48

ganıdi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. ³⁶ Egha danganir kamın apiagha ane-savsuisi. ³⁷ Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Me osirizir akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusın boroghın uaghan aning agura. Me mav isa Iesusın agharir guvimın itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamın itir ter ighuvim gafu. ³⁹ Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roava a dipova ghaze, ⁴⁰ “Ni, gumazir Godın Dipenim akarigh aruer pumuning ko mıkezimın uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabın akuragh! Egh ni guizbangıra Godın Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghıra ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabın akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghın a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnızir gavgavim an ikiam. ⁴³ A nighnızir gavgavim Godın ikia, egha ghaze, ki Godın Otarim. Eghti God guizbangıra ifongiam an ikıva, datırighın an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴ Ezi kamaghıra okimakiar gumazir Iesus boroghın ter ighuvimningın

guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimın itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghin guaratizimın tu.

⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghın dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamın mıngarım kamakın, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi gumazir an boroghın tuivighav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamıra ivegha ghua dipamın suizir bizir mam inigha wainın afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazıma, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusın amadi. ⁴⁹ Ezi marazi miğia ghaze, “İa tegh, e ganika, Elaija ti izıva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

⁵¹ Ezi dughiar kamra, Godın Dipenimın guraghav itir inir ekiam pın ikegha tongıra bigha, ghuaghıra vın otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkızim otozıma, dagiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghırıma, Godın gumazamizir avırir ariaghrezıba ua dikavıgha, ⁵³ egha uan mozıba ataki. Eghti ğın Iesus dikavıghtıma, me nguıbar ekiam Jerusalemın aven mangam. Eghti avırir ekiam men ganam.

⁵⁴ Ezi 100 plan mīdorozir gumazibar garir gumazir ekiar mam, uan mīdorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrigh ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

*Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati
(Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)*

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat mīdorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimîn gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gîfa, ezi an gîn izir dughiamîn ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. § ⁶³ Me ghua kamaghîn a miġei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir miġirigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.’ ⁶⁴ Kamaghîn amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimîn deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghîn me miġei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikimtima, me mozimîn gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh.”

⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimîn mîn bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizima, me mozimîn gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10 ko Luk 24:1-10 ko Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim

§ **27:62:** (27:62) Kar Sabatin dughiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21

27:65: Dan 6:17 **27:66:** Dan 6:17

Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimın ganasa izi.*

² Ezi mikimkizir ekiam maghıram oto. Ezi Godın enselin mam Godın Nguibam ategha izaghıra, dagıar İesusın mozir akamın itim poghpuegha, mong mozir apınımın ghugha, egha dagıam gaperaghav iti. ³ Enselin ganganim, mati onımarım taghtazi moghın gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inıgha egha aremezi moghın iti.

⁵ Ezi ensel kamaghın amizir kamning mıgei, “Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvım gafuzir gumazım İesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghın ua dikavıgha gıfa. Gua izi, a kagh irıghav ikezir danganimın gan.

⁷ “Egh gua zuamıra mangı, an suren gumazıbav kım suam, a ua dikavıgha gıvagha mozımın itir puvati. İa oragh. A ia batıvasa faragha Galılın zui. İa mangı, munagh an ganam. Ki bizir kamın gun gua mikımasa ize.”

⁸ Ezi amızımning puv atiatıava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamıra mozım ategha, ivegha İesusın suren gumazıbav kımasa zui.

⁹ Ezi İesus tuavımın maghıra aning bato, egha ghaze, “Mızarazır aghuım.” Ezi aning an boroghın ghua, an dagarımning suiragha an zıam fe. ¹⁰ Ezi İesus kamaghın aning mıgıa ghaze, “Gua atiatingan marki. Gua mangı, nan aveghbuabav kım suam, me Galılın mangı egh munagh nan ganam.”

* **28:1:** (28:1) Wikbar dughıar faragh zuım, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:10:** Hi 2:11

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimın gara ikeziba Jerusalemın aven ghue. Egha otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir dapaniba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³ egha me miġia ghaze, “İa kamaghın mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarımın izava an kuam okemegha ghue. ¹⁴ Eghti gavmanın gumazir ekiam akar kam bareghtıma, e uari a ko miġirigiam akiram, eghti ia osımtıziba puvatıgham.” ¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghın ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongın bar ekefegha iza dughiar kamın, Judaba kamaghıra miġiavıra iti.

*Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarım,
İesus an gun me miġei*

(Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi İesusin suren gumazir 11 pla Galilin ghua, miġhsiar a me bativasa mikemezımın oto. ¹⁷ Egha me İesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam niġhnisi. ¹⁸ Ezi İesus men boroghıra iza kamaghın me miġei, “God nguazım ko overiam gativamin gavgavıba bar na ganıngi. ¹⁹ Kamaghın amizi, ia nguazımın itir nguıbaba bar dar mangi, gumazamizıba bar me damuti, me nan suren gumazamizıbar otiv. Eghti ia Afezıamın ziam ko,

28:13: Mt 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8

nan ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.”

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua
New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was
published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer
Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual
words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea